

UREDNIŠTVO ZARJE je v Ljubljani, Francišanska ulica št. 8 (iskarna I. nadst.). Uradne ure za stranke so od 10. do 11. dopoldne in od 5. do 6. popoldne vsak dan razen nedelj in praznikov. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.

NAROCNINA: celoletna po pošti ali s pošiljanjem na dom za Avstro-Ogrsko in Bosno K 21.60, polletna K 10.80, četrtletna K 5.40, mesečna K 1.80; za Nemčijo celoletno K 26.40; za ostalo inozemstvo in Ameriko celoletno K 36.—.

Posamezne številke po 8 vin.

ZARJA

ZARJA izhaja vsak dan razen nedelje in praznikov ob pol 11. dopoldne.

UPRAVNISTVO se nahaja v Selenburgovi ulici št. 6, II., in uraduje za stranke od 8. do 12. dopoldne in od 3. do 7. zvečer. Inzerati: enostopna petstvarica 30 vin., pogojen prostor, poslana v reklame 40 vin. — Usklaj. prejema upravnistvo.

Nefrankirana ali premalo frankirana pisma se ne sprejemajo. Reklamacije lista so poštnine proste.

Stev. 409.

V Ljubljani, v torek dne 15. oktobra 1912.

Leto II.

Jaurès o balkanski krizi.

Največja nesreča za mednarodno življenje je laž. Ako bi balkanske države v resnici ne imele druge želje nego pomoč svojim rojakom in sovnikom v turškem cesarstvu, ako bi evropske vlade ne zasledovale drugih smotrov nego poročstvo v prilog krščanskim narodov in zagotovilo, da se izvedejo obljubljene reforme, bi bila stvar mnogo preprostejša, kakor izgleda sedaj. Ampak ker prevladujejo pohlep in postranski nameni in ker neprijatelji Turki izrabljajo te spletke, da odkladajo iskreno uresničenje reform, zato je balkansko vprašanje prepojeno z večno vojno nevarnostjo.

Skrivnost, ki se vanjo odeva diplomacija, povečuje vznemirjenje in pomnožuje razburjenje. Kaj je iskal Poincaré v Peterburgu? O čem sta razpravljala Sazonov in sir Edvard Grey? Kdo ve!

Edino sredstvo za zagotovitev miru na Balkanu je opustitev tega skrivnostkarjenja in kovarstva.

Najvelevlasti kar najjasneje izražajo svoje misli! Naj se zavežejo javno in pred vsem svetom, da ne bodo ogrožale obstanka Turčije! Naj puste Turčiji, da se brez ponižanja loti notranjih reform, ki vzamejo zahtevam balkanskih vlad pretvezo in podlago.

Uvede naj se enkrat sistem iskrenosti, jasnosti, dobre vere! Evropa naj končno spozna, da jo uničuje lastna nepoštenost, da jo moralna popačenost spravlja v strahotne konflikte! V tem je rešitev!

Kaj naj stori islam, ko je ogroževan in pritiskan od vseh strani, ko se uničujočim naklonom finančnikov pridružujejo preostanki starega verskega spreobračevanja? Socialisti, ki smo brez pridržkov pristaši laiške politike, tičimo pregloboko v socialnem vprašanju, da bi nam prevzel strah pred klerikalizmom. Ampak to stoji: poglavarji katoliške stranke v Franciji so z nenavadnim ognjem silili v mračno pustolovščino; v Italiji je papeška banka takorekoč sprožila tripolitanski pohod; in v našem klerikalnem gasilu »La Croix« čitamo o akcijah balkanskih držav zoper Turčijo te besede: »V zgodovini nahajamo podobne dogodke, kakor so današnji: imenujejo se križarske vojne.« In človek se vprašuje, ako ni vse to preračunjeno in namerjeno zoper islam, ako ne mara verska propaganda z nasilnimi sredstvi osvojiti si novo delovno polje kakor kolonialni in pustolovski kapitalizem.

Kdaj pač izide iz tega grozečega in sramotnega kaosa človečansko, pošteno in jasno mednarodno pravo?

Krepka lekcija.

KUPČIJSKI NAGIBI ČRNOGORSKEGA KRALJA.

Ko je črnogorski kralj Nikolaj napovedal Turčiji vojno, ko je vdrl v turško ozemlje, ko se je zapletel v boj s turškimi četami in jih — slabotne in iznenadene — potisnil iz njih postojank, tedaj smo zaslišali kakor trobentanje iz pozavn — zelo glasni so bili za vojno klanje kristjani pri »Slovincu« — da gre za osvoboditev krščanskih balkanskih narodov. Ampak v Parizu živi senator Jean d'Estour-

nelles de Constant, navdušen in vztrajen propagandist mirovne ideje, ki je dobil Noblovo nagrado za mirovna prizadevanja, in ta je poslal črnogorskemu kralju pogumno pisanje, iz katerega dobimo o vojni napovedi črnogorskega kralja povse drugačen vtisk. Pismo se glasi:

»Veličanstvo! Doba nad trideset let, ki je potekla od berlinske pogodbe in od evropske komisije za določitev mej, katere tajnik sem bil, bi me odvezala od diplomatične tajnosti, če bi razentega Vaše Veličanstvo ne prisililo vseh poštenih ljudi, da protestirajo proti Vaši novi napovedi vojne Turčiji.

Sklicujem se na izpričevalo svojih tovarišev v komisiji, ki so kakor jaz imeli v letih 1879 do 1880 nevhvalno nalogo, da oropajo Albanijo zemlje, ki je Vaše Veličanstvo ni osvojilo. Sklicujem se na izpričevalo svojega še živlega angleškega tovariša sira Vincenta Cailarda. Skupaj sva bila v Podgorici v otožnih razvalinah, ki so jih bili pustili za sabo Vaši požigalci. Vsi smo se sramovali, ko smo doglali več ali manj, da je bil svetovni mir ogrožen izključno v Vaš dobiček in v korist tistega, kar imenujete Vi svojo slavo. Razumeli smo, da vojna, ki ste jo bili Vi samolastno izvali, ni služila Vašemu častihlepu, ampak Vašim kupčijam.

Minula so leta. In Vi začenjate zopet in se iznova pripravljate zanetiti svetovni požar, da bi mogli kuhati svojo juho ob ognju. Nikogar nimate, ki bi Vam ugovarjal pod Vašim režimom v razljujeni Crngorici. Škoda, zakaj drugače bi Vas nemudoma doletela kazen, ki jo zaslužite in ki Vam jo obeta sodba civiliziranega sveta.

Potemtakem sem storil vsaj eno dolžnost, ker Vam pišem, česar nimate prilike slišati in kar je čuvstvo vsakega človeka, ki pozna Vašo nesrečno deželo.

Estournelles de Constant.

senator, preje tajnik evropske komisije za določevanje meje za Črnogoro.

Možate in resnične besede! Pogumna izvajanja senatorja Estournellesa pa pokažejo tudi sicer vojno napoved črnogorskega kralja v vse drugačni luči, kakor pa jo kažejo tisti krogi, ki govore in pišejo o »osvobodilni vojni za kristjane na Turškem«. Senator Estournelles je že imel važno nalogo, ko je pretila pred tridesetimi in več leti evropskim narodom velika vojna, ta naloga mu je omogočila, da je od blizu spoznal namene črnogorskega Miklavža. In ti nameni so bili skrajno egoistični, kupčijski. Taki so bili tedaj — taki so tudi danes, pravi senator Estournelles. In mi odkrito izjavljamo, da poštenemu, staremu propagandistu za mir med narodi nimamo razloga odrekati vere.

Naša predavanja.

Nekoč mi je rekel znanec, ki se jako zanima za prosvetno delo pri nas, da sistem prosvetnega dela pri nas ni pravi, ker se prosvetni delavci ne ozirajo na razmere, in sicer je ta bolezen izšla deloma iz razvoja, deloma pa iz neumevanja vzgojnih načel tiste inteligence, ki je sposobna, da bi to delo opravljala.

Pri nas nedostaje delavcev na prosvetnem polju sploh, t. j. delavcev in predavateljev, ki bi marali predavati o povsem navadnih predmetih, o predmetih, ki sicer vplivajo le na obzorje občinstva in ga razširjajo.

To dejstvo opazimo takoj, če pregledamo razna naznanila predavanj: same visoko moderne in socialne in narodne in svetovne probleme čitamo v naslovih domala vseh temat, ki jih javno prireajo te ali one korporacije.

Ta visokopoteznost je tudi vzrok, ker je splošno obveljala, da nam nedostaje začetnih ali osnovnih predavanj, da nam nedostaje podrobne podlage za temeljito splošno naobrazevanje. Poročevalcem se zdi premalenkosto, da bi predavali tudi o takih predmetih, ki nimajo s svetovnimi nazori in modernimi pojavi nobenega direktnega stika. Noče se jim predavati o naravi, o političnem zemljepisu in še o marsičem drugem, ki vse služi končno tudi tistim namenom kakor še tako visoko zasnovano predavanje.

Nikakor nočem trditi, da so predavanja, ki se prireajo, odveč, nepotrebna ali celo neumečna, marveč s temi pripombami hočem le označiti nedostatek, ki ga čutimo na vseh koncih in krajih.

Sedaj navadna temata so zanimiva za občinstvo, ki ima že več znanja, ki se interesira za to ali ono stvar, dočim pa v splošnem ne dosežejo tistega uspeha, ki bi ga radi dosegli predavatelji in vsi tisti, ki se ogrevajo za taka predavanja.

Nedostatek tiči torej v tem, da so predavanja umerjena za krog poslušalcev, ki imajo primerno predizobrazbo, ni pa predavateljev, ki bi pripravljali občinstvo na preprostejša predavanja, ni predavateljev, in ne organizacij, ki bi gojili te vrste prosvetnega dela s posebnim poudarkom.

Moderne vede, moderna znanost in svetovni problemi so vprašanja, ki zanimajo tiste sloje, ki se že pečajo s temi vprašanji, ki imajo nalogo in čutijo potrebo, da propagirajo vsa tista vprašanja. Navadnega človeka, preprosta človeka, zborja te stvari ne zanimajo, stega delavca pa, ki ima malo znanja, kako je zanimiva ga pa to, kar je oba, kaj vse to nastalo, kako je vse to razporejeno, kakšni so zakoni narave, kakšne pravice in dolžnosti ima človek do sebe, do družbe itd. načeloma.

Prepričan sem, da imamo za vse te predmete več sposobnih predavateljev nego za ona svetovna predavanja, toda tudi pri teh velja tista skromnost, ki ji pravimo sramežljivost in ne začne se s takim delom in Slovenci delajo zopet tako kakor so navajeni že štirideset let in še več.

Samo to sem hotel povedati. Dostavljam še, da je cimenjeno začetno drobno delo potrebno in zastaviti je treba vse sile v tej smeri, če ne maramo prepuščati našega delavca brezstidnemu klerikalizmu, ki s svojim delovanjem povsod vceplja povsem napačne pojme.

Imeti hočemo pametne, razsodne in značajne ljudi v svoji stranki, a v te se vzgojimo potem temeljite izobrazbe, da bomo potem jasno umeli in razumevali, kaj je socializem in kaj je svetovni nazor, ki ga izvojuj delavstvo.

Naročajte se na Zarjo!

elegantna in njen obraz — bel je bil kot robec, in ljubezniv — obraz Madone, kakor so naslikani po katoliških cerkvah.

Nisem bila malo začudena. Ta ženska in obraz Madone! Toda pogled po sobi me je pomiril. Posestnica take opravne in take obleke gotovo ne sodi pravilno, če je obraz sličen onemu madone. Gospa je nadaljevala:

— Vedla sem torej mlado damo v ta salon. Ono jutro ni še ničesar zavžila, zato sem naročila čašo čaja, dasi me ni prosila zanj. Tako slabotna je bila, kakor da je komaj še zmogala stopnice. Ko sem šla iz sobe po čaj, me je pogledala tako proseče! In ko sem se vrnila — Oh! tega ne pozabim nikoli. Ležala je nezavestna z obrazom na tla roke od sebe. To je bilo grozno. Da, tudi Vas je strah ob samem pripovedovanju. Ne čudim se Vam. Kakor mrtva je bila. Hotela sem poklicati pomoč, ko se je zganila, in pomagala sem ji na noge. Gotovo se je bila vsled obupa onesvestila. Kaj se ji je neki pripetilo? Stokrat sem se vprašala!

Stisnila sem zobe, da nisem zavpila. Morila je! Toda ni ga bilo glasu iz njenih ust in dobra ženica, ki si je gotovo mislila, da je moje srce trdo kot kamen je skomizgnila z rameni, obrnila se do Lene in jo še enkrat vprašala:

— Ali ne veste, kaj se ji je zgodilo?

Uboha lena seveda ni vedela, kaj naj odgovori. In ko sem molčala tudi jaz, je gospa globoko vzdihnila in pripovedovala dalje:

— Že vidim, da ne bom nikdar izvedela, kdo je zakrivil nesrečo ubogemu bitju. No, truda sem imela z njo dovolj. Moj Bog! saj ne tožim, ker vem, da smo na svetu zato, da se med seboj podpiramo in drug drugemu pomagamo. Toda trpelo je res celo uro, preden sem spravila besedico iz nje. Toda njen pogled ko se je bila s čajem in pecivom nekoliko okrepčala, ta pogled poln hvaležnosti mi je bil najlepše plačilo!

Uboha lena seveda ni vedela, kaj naj občudovanja vredno prisotnostjo duha,

DR. OTON BAUER:

Revščina rudarjev in oduševstvo s premogom.

Nikakor ne gre zametati meščanstva. Meščanstvo (razred kapitalistov) naj bi izšlo iz naših delavskih slojev, katerih otroci naj bi jedli lažji kruh kakor pa njihovi starši. Torej nikakor ni mogoče odobravati socialno-demokratskega stališča, ki meri na hujkanje proti meščanstvu.

(Besede »narodnega« poslance Rybára na javnem shodu dne 6. oktobra v tržaškem »Narodnem domu«.

Poglejmo si napram tem besedam, kako meščanstvo (razred kapitalistov) napravila iz delavcev kapitaliste; kako bodo tudi slovenski kapitalisti napravili iz delavcev — kapitaliste!

Kapital in delo v rudnikih.

Strašno sliko kapitalističnega procesa nam kaže rudniška industrija v Avstriji. Na eni strani velesile kapitala, Petschek, Weinmann, Rothschild, Gutmann itd. na drugi strani armada ubogih rudarjev, to je slika kapitalistične rudniške industrije.

Dobiček rudniškega kapitala.

Gospodje, katerim pripadajo rudniki in v katerih rokah je združena vsa trgovina s premogom, znajo prikriti svoj dobiček. Samo akcijske družbe so prisiljene objavljati svoje skupne račune o dohodkih in stroških. Vendar tudi one navajajo vedno manjši dobiček, kakor je v resnici. Te bilance pa nam vendar dajo ugani, kak oduševski dobiček iztisnejo rudniške družbe iz svojih sužnjev. Za leto 1909 so največje akcijske družbe, ki imajo rudnike, objavile sledeči dobiček:

	kron
Alpska montanska družba	16,217,227
Premogokopna družba v Mostu	5,966,101
Ferdinanda severna železnica	3,425,280
Severno-česka premogokopna družba	3,104,363
Avstr. rudniška in topilniška družba	3,085,442
Industrijska družba za železo	11,597,943
Prasna železnice	1,540,923
Družba drž. železnice	3,189,017
Zahodno-česka železnica	3,189,017

Napram tem velikanskim dobičkom kapitala stoje naravnost smešne nizke mezde rudarjev. Povprečne mezde rudarjev znašajo po statistiki ministrstva za javna dela:

kameniti premogovniki: rjavi premogovniki

V letu	zasluzek na štito.	zasluzek v letu.	zasluzek na štito.	zasluzek v letu.
1904	3,04	813,13	3,45	949,55
1905	3,10	851,51	3,49	979,79
1906	3,27	931,70	3,69	1035,56
1907	3,53	982,21	3,96	1133,27
1908	3,73	1033,50	4,16	1179,41
1909	3,73	1010,22	4,12	1147,42

Zvišanja mezde imajo premogarji zahvaliti moči svoje organizacije. Če so pa mezde nekoliko poskočile, so cene živil rastle še hitreje. Mezde so znašale v najboljših časih manj nego eksistenčni minimum, ki je določen na 1200 K.

— Kaj ste rekli? — je zaklicala gospa Desbergerjeva, ki jo je žgala radovednost, da bi izvedela kaj več o svoji skrivnostni najemnici.

— Rajši ne ponovim, — je odvrnila Lena boječe, kar se ji je krasno prilegalo. — Ako Vam ni ničesar povedala, ne vem, če smem govoriti.

— Zdelo se mi je, kakor da ste izgovorili Marija. Toda nečem Vas izpraševati. Tudi mlade dame nisem izpraševala. Kje sem obstala? Tako! Pripravila sem jo slednjič, da je izpregovorila, jo vedla v gornje nadstropje in jo pustila samo. Opoldne sem potrkala na njene duri. Sedela je pri mizi in podpirala glavo z obema rokama. Jokala je, toda sedaj je bila zopet mirna; le njene poteze so bile popolnoma otrple.

»Oh, kako hvaležna sem Vam, ljuba gospa!« je vzklila, ko me je zagledala. Hotela sem jo prekiniti in ji reči, da ni vredno, da bi se o tem govorilo. Toda brez ozira na moje besede — govorila sem nepretrgoma dalje, kakor da je še popolnoma zmehčana in vsa iz sebe. »Pričeti hočem novo življenje, živeti hočem, kakor bi včerajšnjega dneva ne bilo. Strašno nesrečo imam za seboj, toda poguma ne izgubim. Živeti hočem, in da mi bo mogoče živeti, hočem delati. Ali imate kak časopis, ljuba gospa Desberger? Pogledala je objave!«

— Prinesla sem ji »Heralda« in jo pustila samo. Pozneje sem se vrnila in je bila prav dobre volje. »Sem že nekaj našla!« je vzklila. »Prav to, kar sem iskala, namreč mesto kot družabnica. Toda v tej toaleti se ne morem predstaviti. Ali bi mi ne hoteli preskrbeti druge obleke? Dam Vam denar«, me je prosila plaho. Kupujem rada, vsled tega sem prišla nje-nemu predlogu. Kmalu sem se odpravila in ji kupila vse potrebno, — seveda sem se pri tem tudi jezila, ker mi je dala zelo točno naročila in nisem smela izbirati po svojem okusu. Preskrbela sem ji popolnoma preprosto obleko. (Dalje.)

A. K. GREEN:

Sosedov dom.

(Dalje.)

Bilo je že prepozno, da bi poiskala trgovino Phineas Cox. Obupana sem bila vsled tega, ker sem zopet izgubila dan in sem morala čakati do ponedeljka. Dobro je bilo, da sem pričakovala za drugi dan važen razgovor z gospo Desbergerjevo.

Prav nič nisem mislila, da bi utegnili biti policiji moja vožnja na 9. cesto sumljiva. Vsled tega sem se odpeljala brez ovinkov v spremstvu Lene naravnost k gospe Desbergerjevi. Skupno sva stopili v hišo.

Velika svetla medena tablica ob vhodu mi je kazala, da sva prišli k rednim ljudem. Ta vtis se mi je še bolj utrdil, ko so naju povabili v salon. Lep red je vladal tu, samo čudna sestava barv ni pričala ravno o najboljšem okusu stanovančev. Sicer pa nisem prišla, da uživam umetnost. Trdno sem zatisnila oči, da obvarjem oči pred to pisano barvno zmesjo, in sem pričakovala s slabo prikrito nestrpnostjo gospodinjo.

Ni mi bilo treba predolgo čakati. Navidezno je bila dobrovoljna gospa v dolgi, obsežni nočni halji, ki je bila prevlečena s cvetlicami in ornamenti v vseh barvah. Takoj sem ugonila, da mi zaupa vse, kar ve.

Gospa je skoro gotovo videla voz, ki se je ustavil pred vrati in vsled tega se je naina nasmejala večkrat zaporedoma izredno vpludno, potem pa je dejala:

— Kajne, zastran ubogega dekleta prihajate, ki je pred kratkim stanovala pri meni?

— Da, — sem odvrnila. — Zaradi nje prihajave. Sestrično te mlade deklice, — pokazala sem na Leno, — že nekaj časa pogrešamo. Svetovala sem ji, naj objavi razglas, da dobi kako noročilo o sedanjem bivališču sestričine.

Zrtve rudnikov.

In za tako nizke mezde morajo rudarji žrtvovati življenje in zdravje. Od leta 1904 do leta 1909 je 895 rudarjev v rovih izgubilo življenje, 9723 rudarjev je bilo težko ranjenih. Rudarji pa niti nimajo zavarovalnice proti nezgodam. Vezni so na bratovske skladišnice, katerih podpore pa so jako nizke. Leta 1907 je znašala povprečna letna provizija vpokojenega rudarja 242 K, za vdovo 97 K, za sirota 37 K. In s tem naj se človek preživi celo leto!

Cene premoga in mezde rudarjev.

Vzlic temu so še vedno ljudje, ki mislijo, da se rudarjem dobro godi. Rudniški baroni so raztrosili pravilico, da so visoke mezde premogarijev vzrok visokim cenam premoga in meščanski politiki verno ponavljajo pravilico. Nam pa zadostuje le en pogled na uradno statistiko, da ovržemo to nesramno laž.

Izkupiček premoga je bil:

leta	kameniti premog	rujav premog
1904	95,485.941 K	96,796.467 K
1905	99,874.726 »	100,956.961 »
1906	118,063.250 »	105,838.258 »
1907	129,492.964 »	125,528.105 »
1908	139,715.552 »	140,149.703 »

Nasproti tem številkam je znašal zaslužek rudarskega delavstva:

leta	kameniti premog	rujav premog
1904	45,884.235 K	44,821.365 K
1905	48,325.380 »	45,941.725 »
1906	49,355.470 »	47,994.570 »
1907	56,936.940 »	55,415.327 »
1908	62,100.904 »	61,568.184 »

Od leta 1904 do leta 1908 je narasla vsota mezd za 33 milijonov kron, cena premoga pa za 88 milijonov kron.

Torej je trditve, da je zvišanje mezd vzrok dragini premoga, predrzna laž. V času, v katerem se je cena premoga zvišala za 88 milijonov kron, so se mezde zvišale samo za 33 milijonov; 55 milijonov je torej požrl rudniški kapital.

»Visoke mezde« premogarijev niso vzrok dragine premoga; vzrok te dragine je rudniški kapital, ki izkorišča rudarja in odira konsumente.

Parlament in rudarji. — Socialni demokrate za rudarje.

Socialnodemokratski poslanci so v poslanski zbornici takoj v prvem zasedanju leta 1907 predložili šest popolnoma izdelanih zakonov, katerih izvršitev bi bila položaj rudarjev znatno izboljšala. To so bili sledeči zakonski načrti, ki so jih bili predlagali drugi Cingr, Beer, Seliger in Beutel:

1. Predlog zakona o delovnem času v rudnikih.

Celokupni delovni čas, ki se pričinja z rhodom prvega moza in konča z izhodom zadnjega, ne sme dalj časa trajati nego osem ur; v tem času se mora dovoliti delovni odmor najmanj pol ure.

2. Predlog zakona o nedeljskem počitku.

Nedeljski počitek se mora začeti najkasneje v soboto zvečer in mora trajati najmanj 36 ur.

3. Predlog zakona o meznem izplačevanju.

Mezde se morajo izplačati vsak teden. Odbitki od mezde za razsvetljavo, streljivo in orodje so prepovedani. Na rudniških posodah, službovalci za odvoz rude, mora biti vidno označena velikost vsebine.

4. Predlog zakona o rudniškem nadzorstvu.

Rudniški nadzorniki se morajo nastaviti v takem številu, da je mogoče vsak rov najmanj enkrat mesečno pregledati. Nadzornike podpirajo rudarski zaupniki, ki jih izvolijo rudarji.

5. Predlog zakona o zavarovanju proti nezgodam.

Delavci in obratni uradniki pri rudnikih se zavarujejo proti posledicam nezgod pri teritorialnih zavarovalnicah proti nezgodam.

6. Predlog zakona o varstvu zaupnikov.

Odpuš ali odpoved v predstojništvo bratovskih skladišč in v rudniško zadrugo od rudarjev izvoljenih zastopnikov je prepovedana in kaznjiva, izjemni slučaj, da spozna razsodišče rudniške zadruge odpoved z dvetretjinsko večino za opravičeno.

Ljubljana in Kranjsko.

— Nemški buržvazijci kranjski, zavezniki čez vse narodnih klerikalcev, odlagajo svoje buhovitosti v »Grazer Tagblattu« in v prilogi »Deutsche Stimmen«. Premilo pravimo, če rečemo, da odlagajo svoje podlosti v tem listu kranjski buržvazijci Nemci, ki pravzaprav ne vedo, ali so liberalci ali klerikalci, ali ustavoverni ali kaj. V resnici so politično le to, kar jim kaže, so dvoživke, troživke in vse, kar kdo hoče, le proti temu so dosledni, da bi ljudstvo napredovalo pri nas, predvsem, da bi slovensko delavstvo se organiziralo in zastopalo svoje gospodarske interese solidarno z delavstvom drugih narodnosti in torej tudi z delavstvom, ki mu je slučajno nemški materinski jezik. Vso podlost presega zaletavanje v četrtkovni številki! Pripoveduje, da nemštvo podpira iz milosti delavce in njih družine in zahteva, da bi jim morali biti delavci zaradi tega hvaležni, jim prodajati svoje delavsko preproščanje ob volitvah, tako kakor prodaja prostitutka sama sebe za denar. Tako nizko ceni šušmar v »Tagblattu« delavstvo svoje narodnosti, svoje narodne brate in naše sotrpine, ker so delavci, in nesposobno jih žali ter jim podtika s tem neznačajnost v brezprimerni in obsojanja vredni obliki, toda v tisti sapi pa izreka ta plitvi listič iskrene simpatije takozvani N. D. O. Tako so se znašli bratci N. D. O. ima simpatije kranjskega nemškega buržvazijca na svoji strani. Te simpatije so pač dokaz, da meščanski Nemci tudi čutijo sorodnost med nemško buržvazno stranko in med N. D. O. in mislijo, na jim bo ta N. D. O. pomagala reševati

nemško narodno vprašanje v socialni demokraciji, kakor slovenskim liberalcem slovensko. Toda delavstvo dobro ve, da je dobrodelnost v obliki, kakor jo hočejo kranjski duhoviti Nemci, plod kapitalistiške spekulacije in čisto navadna barantija z značajnostjo delavstva in drugih stanov. Tako očitane je nepošteno, to je najmilejši izraz za tako ravnanje. Prav tako pa tudi ve delavstvo, da je N. D. O. ustanova, ki ima služiti kapitalistom in meščanskim strankam v politične namene. Oboje je naperjeno iz popolnoma enakih razlogov proti samostojnosti delavstva, oboje hoče zaslužiti delavstvo še bolj in ga hujskati med seboj. Ker delavstvo pozna te hinavske prijatelje, pozna namene teh Herostratov, pozna pa tudi svoje naloge, in hoče čuvati svoje interese, ki so edino delavski, in teh interesov ne bo pustilo v nemar posebnost tedaj ne, ko opaža sovražnika pred vratmi. Ne, delavstvo bo branilo svoje interese ne glede na vse hujskarije, ne glede na vso hinavščino solidarno in dosledno proti vsem, ki bi skušali delavstvo begati, pa če so to Gotti ali pa Malajci, Slovani ali pa Kitajci. Meščanske stranke in kapitalisti vseh narodov enako izkoriščajo vse delavce in vsi delavci so enako izkoriščani, združujejo se kapitalisti vseh narodov in ver, da delajo delavskemu ljudstvu krivice, torej mislimo, da ni velika pregreha, če se delavci vseh narodov in ver združujemo, da te krivice odbijamo in se borimo za svoje človeške pravice. Šušmar v »Grazer Tagblattu« pa vеди, da socialistična stranka ni borza nečastnih kupčij z značajnostjo. Če želite, privedemo pa še z dokazi!

— Meščanska morala. Med »Slovenecem« in »Gostilničarskim vestnikom« se je razvila prav zanimiva polemika, ki odpira razgled po korupciji in moralni gnolbi klerikalne in liberalne stranke. V zadnji številki piše glasilo »Zveze gostilničarskih zadrug«: »Ako bi hoteli, da se naše glasilo razkriči kot politično glasilo, bi nam bilo treba objaviti samo dopise, v katerih se navajajo jako drastični slučaji, kako da so posamezni politično pronesirani veljaki zavrnili prošnjo, ki jih je prosil posredovanja: »Da, koncesijo dobiš, ako mi obljubiš, da boš tako in tako volil, drugače pa nikoli!« In takih slučajev je več, vendar smo se le splošno zglašali nad tem, kajti drugače bi lahko polnili skoraj vsako številko s takimi afetami, pri katerih bi bili prizadeži tako veljaki klerikalne kakor liberalne stranke.« — Hud poper! Ali pa bodo gostilničarji izvajali konsekvence iz tega malopridnega postopanja obeh meščanskih strank? Ali bodo prenehali z volilno tlako klerikalcem in liberalcem, ki so jo doslej še vedno postavljali?

— Osrednja knjižnica »Vzajemnosti« v Ljubljani začne poslovati v četrtek in bo odprta vsak delavnik od pol 7. do 7. zvečer, ter vsako nedeljo in praznik od 10. do 11. popoldne. Pravico do izposojevanja imajo člani »Vzajemnosti« ter onih organizacij, ki so pri knjižnici udeležene. Izkazati se je s člansko knjižico, ki ne sme biti v zastanku. Podrobnosti se zve pri knjižničarju.

— Predavanje. V sredo 16. t. m. prične ljubljanska »Vzajemnost« z rednimi predavanji v ožjem krogu, ki se bodo poslej vršila vsako sredo ob 8. zvečer. Za prvo predavanje je izbrana vrlo zanimiva in poučna snov.

— Govorniki tečaj. Drugi sestanek priglasencev bo v četrtek ob 8. zvečer v Selenburgovi ulici št. 6. Priidejo lahko tudi oni, ki se še niso priglasili.

— Zahvala. Ob trgatvi krakovsko-trnovske podružnice »Vzajemnosti«, ki je uspešna nad naše pričakovanje, se čuti podpisani odbor dolžnega, da izreče zahvalo vsem sodelujočim osebam. Posebno se še zahvaljuje očetu županu in materi županji ter brhkim viničaricam in viničarjem, ki so s svojim nastopom v krasnih narodnih nošah jako povzdignili efekt te priredbe, občinskemu tajniku za njegove komične nastope, stražnikom in nočnemu čuvaju za zvesto opravljanje njih službe. Godbo pa so oskrbovali deloma tudi brezplačni godci in zahvala tudi tem ter sl. občinstvu, ki je posetilo veselico v tako obilnem številu. — Odbor krakovsko-trnovske podružnice »Vzajemnosti«.

— Iz pisarne Slovenskega gledališča. Ker se je med posetniki slovenskega deželne gledališča pojavil odpor proti načinu, kako se je na odru izgovarjala pismenka I, je intendantca prošlo soboto odredila, da je to pismenko poslej izgovarjati kot — I. Za ta ukrep se je intendantca odločila, ker so ji došle izjave, da trpi poset prav zaradi I-a in da se v gledališče povrnejo posetniki, ki so ravno zaradi njega izostali. Svoj prvotni ukrep bo intendantca utemeljila v javnem predavanju, ki ga v sredo 16. oktobra priredi dramaturg Oton Zupančič. — Danes v torek 15. t. m. zvečer se za neparabente zadnjič v sezoni ponovi »Veliki mrtveci«, velezbavna »vesela žalostiga«, ki je kakor povsodi tako tudi na našem odru doživela največji uspeh in izprožala salve presenečenega smeha. Kdor se hoče imenitno zabavati, naj ne zamudi te burkaste komedije, v kateri razvija g. Buhoslav vse bogate registre svoje originalne komike. Med odmori koncertira orkester Slovenske filharmonije.

— Stoji, stoji Abdera... Iz naznanila gledališke pisarne, da je intendantca kapitulirala pred Elavci in opustila prirodno in blagolajno izreko na odru, zija vsa Abdera, kakor je dolga in široka. Da se pri nas mora šele razpravljati o vprašanju, ki je med znanstveniki že davno rešeno, je za navadnega, srednjega Evropejca bridka reč. Da se mora pamet umakniti glupim muham, je škandal! Ravnanje intendantce, ki ji je več do ohranitve gledališča, nego do pravilne izreke, je navsezadnje umljivo. Ali pa je intendantca premislila tudi to eventualnost: Kaj če vekavci razglase nad elavskim gledališčem bojkot. Ali ne bi bilo modrejše da se ustanovi za vsako pasmo svoje gledališče? Ali pa da se prirede vsaj ločene predstave? Te pravične misli naj bi vestna intendantca resno preudarila — v Abderi!

— Tavčarjev sulec. Velikanskega sulca je ujel župan dr. Ivan Tavčar (hm! hm!) v nedeljo popoldne v Ljubljani nedaleč od Fužin; tehtal je 12 kilogramov. (Uradno.) — V teh vojnih časih pa uradna poročila niso vselej zanesljiva. Ker smo se — kakor vsa širna slovenska javnost — za znameniti ta dogodek izredno zanimali in ker nam je notranja časnikarska slutnja velela, da se ob dolenji Boja... — ah, ne! — Ljubljani, pripravila nekaj izrednega, je krenil na črnogorsko bojišče namenjeni naš posebni izvestitelj v nedeljo popoldne preko Fužin... Naš vojni korespondent nam poroča s Fužin o Tavčarjevem boju s sulcem sledeče: »Dr. Tavčar je z nenavadnim pogumom in velikim navdušenjem opazoval ves boj iz velike bližine. Neposredno se je udeležil ljute borbe, v kateri je sulec končno podlegel, mož visoke rasti in kosmatega obličja; njegove identitete nisem mogel dognati.« — Nesporno je tedaj, da je ribji lov v Ljubljani dr. Tavčarjev; Tavčarjev je tudi mogočni, dvanaest kilogramov dobre vage težki sulac; njegovo je lovilo in morilno orodje. Nerešeno je le še postransko vprašanje: Kdo je sulca ulovil. Ker je naš poročevalec na poti v Albanijo, nismo od njega mogli poizvedeti natančnejših podatkov in znakov, da bi uvedli preiskavo o zagonezni osebi, kateri pripada taka aktivna vloga v njegovem poročilu. Naloga vseh činiteljev, ki jim je o stvari kaj znanega, je, da nam priskočijo na pomoč pri reševanju važne te zadeve.

— Žurnalistika. »Narodni Listy« so povabili g. Rasta Pustoslavca, urednika »Slovenskega Naroda«, da se poda na balkansko (bolgarsko?) bojišče za vojnega poročevalca. Kakor čujemo, je g. urednik in občinski svetnik Pustoslavšek vabilo odklonil, ker bi šla z njegovim odhodom liberalna večina v ljubljanskem občinskem svetu rakom žvižgat.

— Desettisoč slovenskih prostovoljcev se je priglasilo v srbsko vojsko; tako poroča kršćansko-socialna »Reichspost« na Dunaju in toliko bi jih približno za prvo bilo ustrezalo krvavemu vojnemu navdušenju slovenskega klerikalnega in liberalnega časopisja. V Ljubljani vemo doslej samo za nameravani odhod karikaturlista Hinka Smrekarja, ki je vsled liberalizma liberalnega glasila izgubil veselje do življenja. Boj s Turčinom se mu zdi mikavnejši in zabavnejši nego s ljubljanskimi zeloti, zato se pridruži srbski vojski.

— Ljubljanski občinski svet ima v četrtek 17. t. m. ob šestih zvečer izredno sejo.

— Umrlj so v Ljubljani: Neža Štrukelj, postrežnica, 58 let. — Hermina Perhanc, c. kr. davčnega upravitelja soproga, 36 let. — Ivan Suhadobnik, železniški delavec v pok., 70 let. — Frančiška Rotter, sirota, 72 let. — Marija Bizjan, užilkarica, 68 let.

— S trebuhom za kruhom. V nedeljo se je z južnega kolodvora odpeljalo v Ameriko 15 macedoncev in 40 Hrvatov, iz Amerike je prišlo pa 16 Slovencev in 149 Hrvatov in Macedoncev; 35 Hrvatov se je peljalo na Dolenjsko, 25 Kočevarjev pa na Dunaj.

— Umor v Dobropoljah. V nedeljo proti večeru so šli kmečki fantje iz Dobropolj proti Kompoljam. Eden izmed njih je hudo preklinjal in grdo govoril, vsled česar ga je posestnik in trgovec z vinom Janez Drobnič po domače Molhor posvaril. To je enega izmed fantov tako razkačilo, da je zagrabil nož in zabodel Drobniča, ki je takoj na tla padel. Pomagati mu ni bilo več, ker mu je naenkrat kri otekla. Umrl je na licu mesta.

— Umor ali zločin? V ponedeljek jutraj so našli blizu leskega mosta pod Bledom v Savi utopljenega dečka, starega od 10 do 12 let. Po raznih znakih se dozdeva, da se mu je zgodila sliha. Spoznati ga bo težko, ker je že predolgo bil v vodi. Sodijo pa, da je sin posestnika, ki so ga našli pred tednom v Savi na Javorniku, kjer pogrešajo tudi sina. Sodnija je bila o dogodku takoj obveščena.

— Brzovlak je povozil v soboto popoldne med postajama Verd in Borovnica očeta ondotnega železniškega čuvaja, Janeza Suhadobnika. Ponesrečenec je dobil težke notranje poškodbe in so ga prepeljali v deželno bolnišnico v Ljubljano.

— Nasilen cigan. Že večkrat zaradi nasilstva kaznovani 50letni cigan Luka Hudorovič iz Giršič se je dne 18. septembra ob aretaciji svojega sina, zaletel v orožnika in kričal, da mu če pokazat, da mu bo »vamp« razparal, samo da prideta skupaj. Pri tem je pokazal z roko od trebuha navzgor. Potem, ko sta ga drugi dan aretirala orožnika, je vpil: »E, kaj pa imata z menoj in mojim sinom, bomo že prišli skup.« Hudoroviča so aretirali.

— Nevarna vožnja v čolnu. V nedeljo popoldne si je izposodil slikarski mojster Franc Brajer čoln in naložil vanj šest otrok v starosti od 5 do 11 let in je veslal po Ljubljani v smeri Grubarjevega prekopa ter je tam deroča voda potegnila čoln v prekop. Voda je nesla čoln z vso naglico proti dolenjskemu mostu, kjer je prišel na pomoč delavec Franc Rome, kateremu je Brajer pomolil veslo, da je potegnil čoln h kraju. Nesreče druge ni bilo, kakor da so bili otroci vsi prestrašeni.

— Izgubljen in najdeno. Jurist g. Franc Ustar je izgubil bankovec za 20 K in nekaj drobca. — Zlatarski vajenec Aleksander Januš je izgubil dva zlata prstana in tri zlate uhane, zavite v višnjevem papirju. — Šolski učenec Anton Maglica je izgubil črno pelerino. — Postrežkinja Helena Lončarjeva je našla srebrno žepno uro in srebrno verižico. — Hlapec Karel Tratar je našel hranilnično knjižico. — Mirzarski pomočnik Fr. Mulej je izgubil še novo črno pelerino, vredno 20 K. — Barvarjeva soproga Ana Merala je izgubila zlato žensko uro vredno 60 K. — Mizarjeva soproga Avgusta Kos je izgubila pozlačen križec. — Bandažist Karel Petrovski je izgubil srebrno možko uro s častniško verižico.

— Kinematograf »Ideal«. Spored za torek 15., sredo 16. in četrtek 17. oktobra 1912: 1. Journal Pathe. (Kinematografska poročila, Naj-

novejši dogodljaji, šport, moda itd.). 2. Nihče ne uide svoji usodi. (Krasna ameriška veseliga. 3. Zareče oglje. (Dramatično). 4. Vedno se smehljajoča drama. (Humoristično). 5. Srčno zlato. (Svetovna učinkovitost Nordiskfilm Co. z gospodom in gospo Wieth v glavni vlogi.) Samo zvečer. 6. Luka in njegov nasprotnik. (Velekomično.) V soboto »Mož brez vesti« (Nordiskfilm Co.) V torek dne 22. oktobra »Skrivnost Monte Carla«. Vsak petek specialni večer.

Idrija.

— Vzoren c. kr. rudniški uradnik. V tukajšnji žgalsnici imamo obratnega vodjo svetnika Slavika. Ta mož je popolnoma pozabil, da je delavec tudi človek ter da struna, če je preveč napeta, lahko poči. Z delavci dela slabše kakor nekda Rimljani s svojimi sužnji. Pri peči v kateri se žge le rudar, ter je zaradi živostrebnih plinov zelo zdravju škodljiva, sta delava vedno po dva delavca, zdaj pa je gospod Slavik enega odvzel, tako da je sedaj le eden sam, ki mora biti celih osem ur na delo vprežen, da mu ni mogoče niti enega diha svežega zraka zavžiti, kar se je pri dveh vendar dalo saj za hip storiti. Dalje pa so pri neki drugi peči napravili boljše tehnične naprave, tako da več blaga izžgejo. Pri tej peči so delavci, kateri odvažajo ostanke žgane rude, tako vpreženi kakor mrtvi avtomati, od ure do ure tako, da v osem urnem šihu vzlic temu še zahtevanega števila odpeljati ne morejo. Zato pa pride gosp. svetnik Slavik pomagat s tem, da prične vpiti nad delavci, da so lenuhi, da jih bo povabil na rudniško sejo in kaznoval kljub temu, da so tako delali, da niso imeli časa niti grizljaj kruha v usta vtakniti in se na koncu dela niso vmili med vstetim šihom kot je bil to običaj doslej. Prevažanje ostanke žgane rude je eno najhujših, najbolj zdravju nevarnih del, ker puhte iz žarečih ostankev taki žvepleni plini, da hoče človeka kar zadušiti. Podobno zdravju škodljivo delo je tudi v stiskalnici živega srebra. Zato so prejšnji obratni vodje take dela vedno bolj plačevali, tako da so zaslužili delavci v stiskalnici čez eno krono nad minimalno dnino. G. Slavik pa je kot strokovnjak v iskoriščanju akorde preredit tako, da delavci zaslužijo komaj 20 vin. čez naravno dnino. Pred kratkim so stopili delavci pri stiskalnici k gospodu Slaviku ter ga prosili z lepimi besedami, naj bi jim zvišal akord, ker s to plačo ne morejo shajati. On pa jepričelnadelavci vpiti, da jih bo dal na deset r, ako niso zadovoljni s tem akordom na osem ur. Sploh pa kratkomo ne mara, da bi ga hodili prosit. Mi delavci smo zaradi takega postopanja ogorčeni in odločno zahtevamo javni shod, na katerem bomo obravnavali z ošabnostjo c. in kr. svetnika Slavika in mu povedali, da poznamo službeni in rudniško policijski red, da se ne damo od moža, ki se prištevja S. L. S., na tako protipostaven način izrabljati. S. L. S. pa je lahko ponosna na tako človekoljubje. Še bolj pa delavci, ki so nje pristaši zato, da jih lažje na višji stopnji stoječi somišljeniki izkoriščajo.

— Veselica »Splošne mladinske zveze« je v nedeljo 6. t. m. krasno uspela. Tamburaški in dramatični odsek sta častno rešila svoje delo. Drama »Učenjak« so posebno moški izborni igrali na splošno priznanje. Tudi ženske vloge so se povoljno rešile, vendar moramo omeniti, da bo treba v bodoče med igralkami vstvariti malo več živahnosti in takta pri scenah. Splošno pa je ta veselica zadovoljila ne le naše k vojakom odhajajoče fante, ampak tudi vse navzočno občinstvo. Dvorana pri »Črnem orlu« je bila do jutra polna.

— Zahvala. Podpisano društvo »Splošna mladinska zveza« se tem potom najpristneje zahvaljuje sl. občinstvu za tako množičen obisk zadnje veselice. Posebno pa se zahvaljuje cenjenim igralcem, tamburašem, pevskemu društvu »Svoboda« in vsem gospodinjstvom prodajalkam šopkov in razglednic za njih trud in požrtvovalnost ter se priporoča, da tudi v bodoče naše delo složno pospešimo. Še enkrat iskrena hvala.

V Idriji, dne 10. oktobra 1912.

Odbor.

— Zahvala. Podpisani se tem potom iskreno zahvaljujem vsem cenjenim prijateljem in somišljenikom, posebno pa slavnemu godbenemu in vsem društvom, ki so mojo pokojno soprogo spremili na njeni zadnji poti.

V Idriji, dne 10. oktobra 1912.

Leopold ABE.

— Eno samo mnenje vlada med našimi gospodinjami glede Kolinske kavne primesi, to namreč, da je najboljši kavni pridelek. Vsaka naša gospodinja pravi, da je najboljša tista kava, kateri je pridejane Kolinska kavna primes, Taka kava ima izbornen okus, prijeten vonj in lepo barvo, torej vse dobre lastnosti, ki jih od kave zahtevamo. Kolinska kavna primes, se je zaradi svoje nedosežne kakovosti že prav povsod vdomačila in najti jo je v vsakem gospodinjstvu, tako preprostem, kakor tudi odličnem. Kajti vsaka gospodinja je prišla do trdnega prepričanja, da kupi najbolje, če kupi Kolinsko kavno primes.

Koroško.

— Železniška nezgoda. V petek popoldne je na postaji Svetna vas železniški uslužbenec Mihael Zablatnik, star 20 let in doma iz Senf Janža v Rožu, na progi stoječ govoril z drugim železniškim uslužbencem in ni zapazil, da pride stroj, ki ga je zagrabil, vrge na tla ter mu popolnoma zmečkal obe nogi pod kolenom. Ker je brž po nesreči došel brzovlak, so ga prepegljali v celovško bolnišnico.

— Za otrokom. Pred par dnevi je padel petletni otrok mesarja Sorca v Celovcu v kotel vroče vode in se strahovito opek. Otroka so odpeljali v bolnišnico, mater pa je zadel pretres živcev, tako da je tudi obležala. V soboto je otrok vsled opeklin umrl, v nedeljo pa je

umrla vsled žalovanja mati, ki je bila stara še komaj 33 let.

— **Usoda vojaškega invalida.** Pri letošnjih vojaških vajah na Koroškem se je ponesrečil domobranec 4. domobranskega polka. Padel je čez skalovje v globok jarek in se pri tem nevarno poškodoval. Posebno nevarne poškodbe je dobil na desni nogi. Odpeljali so ga v celovško vojaško bolnišnico. Vkljub vsemu prizadevanju pa mož ni okreval popolnoma. Rane na nogi so se mu vedno slabšale in v soboto so mu morali odrezati desno nogo. Revez bo odpuščen iz vojaške službe kot invalid s patentom za lažno z malim mesečnim prispevkom od države...

Štajersko.

— **Hrastniški rudarji** imajo v četrtek, 17. t. m., ob 10. uri dopoldne in 6. zvečer diskuzijo zaradi volitev v rudarsko zadrugo. Nihče naj ne manjka!

Istra.

— **Korupcija v Pulju.** Mestni proračun v Pulju, kjer so ga v zadnjem času italijanski liberalni gospodari strahovito zavozili, izkazuje 1.457.158 K dohodkov, izdatkov pa 1.830.000 kron, to je 380.000 K primanjkljaja.

Narodna ... mednarodnost.

Pretečeno soboto se je vršil shod delavstva Lloydovega arzenala, ki ga je sklicala N. D. O. Ta organizacija je sklicala imenovane uslužbence že večkrat na shod, toda brezuspešno. Delavci ostajajo raje doma, kakor da bi se udeleževali takih shodov. Ker je pa hotela N. D. O. imeti na vsak način shod imenovanih delavcev, je sklenila, da povabi na shod tudi italijanske delavce. Tako je zagledal pretečeni teden beli dan sledeči, v slabi italijanščini pisani letak:

Organizzazione Operaia Slovena in Trieste
Gruppo del lavoratori dell' arsenale del Lloyd
Per sabato addì 12 ottobre corr.
alle 6 pomeridiane
indice la sottoscritta direzione un

COMIZIO PUBBLICO

che si terrà

nella sala sociale di Via S. Francesco d' Assisi 2
col seguente ordine del giorno:

1. Risultato dell' azione intrapresa contro il licenziamento d' operai nell' arsenale del Lloyd. Relatore il deputato dott. Ottocaro Rybač.

2. Eventuali proposte.
Operai, intervenite numerosi a questo comizio, nel quale si pertratteranno questioni di vitale importanza per la vostra casta.

La Direzione.

Vprašanje, zakaj in čemu vabi N. D. O., ki je strogo narodna, na svoje shode tudi italijanske delavce, je pač postranska stvar. Ako ni slov. delavcev, si jih morajo pač poiskati med italijanskimi. Sovražstvo do socialne demokracije nima pri narodnjakih več nobenih meja in vzelo jim je vsak čut do samospoštovanja. Saj če treba ni, da bi to stvar pojasnili svojim ovčicam. V narodnem imenu se sme narediti vse. In glavo stavimo, da ne bo dr. Wilfan zalučal zaradi tega narodnega prokletstva na N. D. O.

Shod se je vršil in deputato dott. Ottocaro Rybač je govoril v slovenskem in italijanskem jeziku. Prav tako kakor kak Kermoli, Milost in drugi socialni demokratje. In na shodu, ki je bil sicer kljub vsemu slabo obiskan, smo imeli priliko opaziti, do kakih italijanskih delavcev so se obrnili slovenski narodnjaki. Do italijanskih klerikalcev ali — kakor jim pravijo v Trstu — do leccapiatinov. In deputato dott. Ottocaro je imel priliko govoriti leccapiatinom, ki so v svojem ultrapatriotičnem navdušenju enaki sovražniki italijanskih podanikov, kakor slovenski nacionalci. Nismo nacionalci, toda ni ga človeka, ki bi bil bolj gnusen, kakor so oni, ki iz globoke nečimnosti in patriotične zabitosti sovražijo svoje narodne brate iz tujih držav. In deputato dott. Ottocaro Rybač se je pretečeno soboto bratil s takimi sumljivimi subjekti, bratil se je z leccapiatin in skupno z njimi napovedal ostudni, nečloveški boj italijanskim podanikom ali kakor jih imenuje dott. Ottocaro Rybač, proti regnikolom. Vsak človek ima svoj okus. Ako nima signora deputato boljšega, nismo mi krivi. Morda si pa hoče dott. Ottocaro zasigurati tudi v Trstu podporo veterinarjev, kakor jo je dobil Luginja v Pulju, in se hoče s svojim nemoščim sovražstvom do regnikolov prikupiti pri visokih krogih naše birokracije. In potem nam bi rad dr. Rybač še pripovedoval, da ne mara prosjati pri vladi. Le slovenski narodnjak mu lahko verjame, nihče drugi!

Trst.

— **Morilec matere.** Na Reki so aretirali v soboto M. Koblitz iz Prage, ki je pobegnil, ko je umoril zavratno svojo mater. Aretirali so ga ravno, ko se je hotel vkrcati na parnik, da se odpelje v Ameriko. Pri njem so našli 8000 K denarja in nabit samokres. Koblitz bodo poslali iz Reke v Prago.

— **Zblaznel vojak.** Na trgu Goldoni v Trstu se je v petek odigral prizor, ki je povzročil precej razburjenja med zbranimi pasanti. Sredi trga se je kar na enkrat popolnoma slek el vojak 97. pešpolka Giralidi, ki je v Trstu na časnem dopustu. Seveda se je okrog njega zbrala množica pasantov, toda nihče se ni upal blizu, ker je vsak vedel, da bi imel opravka z norcem. Ko je bil mož popolnoma slečen, je potegnil bajonet in začel proziti navzočim. Po hudem boju šele se je posrečilo stražnikom, da so Giralidija razorožili in ga odpeljali na polilico in od tod v bolnišnico.

Vestnik organizacij.

Predavrnje v „Ljudskem odru“. V soboto 26. t. m. bo predaval Dr. Anton Dermota o aduciji, revoluciji in demokraciji. Sodrugo opozarjamo že sedaj na to predavanje ki bo brezdomno izredno lepo.

Šišenske podružnice „Vzajemnosti“ imajo sejo v torek 15. oktobra ob 8. zvečer v pisarni konsumnega društva. Odborniki naj zanesljivo pridejo.

Zadnje vesti.

VOJNA NA BALKANU.

S ČRNOGORSKEGA BOJIŠČA.

Hudo pretiravanje.

Solun, 15. oktobra. Dosedanjim bojem in praskam med črnogorskimi in turškimi četami za turške stražnice in utrdbe pripisujejo črnogorska uradna poročila velikanski pomen, ki ga ti spopadi v resnici nimajo, in velike črnogorske izgube pričajo o hrabrosti šibkih turških posadk. Črnogorci so doslej izgubili do 1000. Pred Tuzi je črnogorska kolona obstala, ker je imela preobčutne izgube in kralj Nikita je odredil odmor, da se preprečijo prevelike žrtve. (Ta brzojavka je turškega oficijoznega izvirka — vsa uradna poročila: turška in črnogorska je treba čitati z veliko rezervno, na kar čitatelje prav posebno opozarjamo.)

Prodiranje proti Gusinju.

Podgorica, 15. oktobra. General Vukotić brzojavlja, da so črnogorske čete dosegle višino Vizitor nad Gusinjem. Turki, ki so se ljuto branili, imajo znatne izgube. Črnogorci izgube znašajo od početka vojne do danes 256 mrtvih in 800 ranjenecv.

Osvojitev občine Tranja.

Carigrad, 14. oktobra. Črnogorci so osvojili mohamedansko občino Tranja.

Boji okolo Beran.

Carigrad, 15. oktobra. Boji v beranski okolici se nadaljujejo. Črnogorci so pri Gusinju in Plavi zadeli ob silen odpor. Naskok na Vrano je bil odbit in se boji še nadaljujejo.

Osvojitev Tuzija, Vranja in Šipčanika.

Podgorica, 15. oktobra. Turške čete v Tuzi, Vranji in Šipčanik so se, videč, da so obkoljene od vseh strani in da ne smejo upati na pomoč iz Skadra, vdale. Črnogorci so dobili mnogo letnikov.

Pogajanja s turško-posadko v Tuzi (?)

Podgorica, 15. oktobra. Turška posadka v Tuzi, broječa 5000 mož (?), je zahtevala prost in oborožen odhod v Skader. Črnogorci so ponudbo odbili in predlagali, da jih avstrijski parnik na črnogorske stroške prepelje iz Bara v Carigrad.

Upepelitev mohamedanskega sela.

Carigrad, 15. oktobra. Iz Skadra poročajo, da so črnogorske čete upepelile mohamedansko selo Tovnia.

Turški uspehi?

Carigrad, 15. oktobra. »Agentie Ottoman« poroča o turških uspehih pri Beranah in Gusinju in o prodiranju črnogorskih čet proti Skadru. S severovzhodne meje hite Albanci iz Peči in Djakova ogroženemu Skadru na pomoč. Boji se nadaljujejo z vso srditostjo.

Operacija črnogorske armade.

Podgorica, 15. oktobra. Črnogorska armada prodira v treh smereh: Zapadna armada pod poveljstvom vojnega ministra Martinovića prodira z juga proti Skadru in pripravlja napad na mesto. Glavna utrdba Taraboš je oborožena s težkimi topovi in se da zavzeti le z bombardiranjem, ki se prične že prihodnje dni. Črnogorske kolone so le še dva kilometra od mesta; zavzele so že nekaj postojank, a so jih vsled bombardiranja Turkov morale zopet zapustiti. Vzhodni armadi poveljuje kraljevič Danilo in je sedaj v okolici Tuzi in Šipčanik. Močna kolona je obšla Dečić in prerezala zvezo s Skadrom. Utrdba Vranje je že vsa razrušena, a Turki se še niso vdali. Sodijo, da ima utrdba podzemeljske rove. Severna armada je v petek prekorčila mejo, napadla Bjelopolje in zavzela mesto.

Krvavi boji pri Beranah.

Solun, 14. oktobra. Po poročilih, ki so dospela semkaj, je bil boj pri Beranah silno ljut. Vzlje večkratnim naskokom niso dosegli Črnogorci uspehov, ker so se borile turške čete in albanski prostovoljci z junaškim pogumom. Črnogorci so imeli veliko izgub. Bojišče se razprostira do Bjelopolja, ves dan je trajal boj.

Pariz, 14. oktobra. V nedeljo zvečer iz Carigrada došla poročila javljajo, da traja boj pri Beranah še dalje. Črnogorci se pomikajo proti Gusinju, Plavi in Akovi. Turki se postavljajo v bran. Pri Akovi so imeli Črnogorci veliko izgub. Črnogorske čete, ki operirajo proti Tuzi, so zadeli na posebno hud odpor. Turki, ki so v Tranini, so krepko odbili črnogorski napad. Turške čete iz Tranine so se pomaknile v ozemlje med morjem in Skadrim jezerom.

Boj pri Bjelopolju.

Podgorica, 14. oktobra. (Uradno.) Od jutra do štiri popoldne je trajal boj. General Vukotić je zavzel Bjelopolje. Srbsko mestno prebivalstvo je pozdravljalo Črnogorce z navdušenjem. V cerkvi so bile molitve za zdravje črnogorskega kralja.

Podgorica, 14. oktobra. Kralj Nikolaj je čestital brzojavno generalu Vukotiću in četam k uspehu. V Bjelopolju so nastavili začasno črnogorske oblasti. Boj pri Bjelopolju ni zahteval mnogo žrtev.

Črnogorci pred Tuzijem.

Podgorica, 14. oktobra. V nedeljo so odšle črnogorske čete pred Tuzi. V ponedeljek jutraj so pričeli Črnogorci bombardirati utrdbu. V nedeljo zvečer so poslali Črnogorci posredovalca v Tuzi, ki naj bi Turke pregovoril k

predaji. Turki se niso hoteli pogajati, zato so danes začeli Črnogorci z bojem.

SRBIJA PRED VOJNO.

Turški napad?

Berlin, 15. oktobra. »Lokalanzeigerju« brzojavljajo iz Beograda: Srbska vlada razglašja, da so Turki napadli Srbe, ker je turško vojaštvo vdrl v Ristovac.

Turški poslanik pred odpotovanjem.

Zemun, 15. oktobra. Turški poslanik v Beogradu je odšel včeraj na ogrski donavski parnik, kjer pričakuje nadaljnih navodil in dostavljenja potnih listov.

Davki se ne pobirajo.

Beograd, 15. oktobra. Včeraj so ustavili v Srbiji pobiranje davkov. Med Bolgarijo in Srbijo so uvedli reciprociteto bankovcev brez adzije.

Osumljen vohunstva in ustreljen.

Beograd, 15. oktobra. Srbskega stotnika Petrovića, brata bivšega srbskega ministra, so prijeli, ker so ga sumnili vohunstva v prilog Turčiji. Včeraj jutraj so našli mrtvega v trdnjavi ječi: ustrelili so ga oficirji.

Turki čez srbsko mejo.

Beograd, 14. oktobra. Ob 9. dopoldne je došlo iz Ristovaca uradno poročilo, da so ob 5. jutraj prekorčili turške čete srbsko mejo med Ristovacom in Gornjim Vrto vrhom in naskočile srbske čete. Boj se je pričel.

OD SRBSKE MEJE.

Dunaj, 15. oktobra. »Jugoslovanska korespondenca« poroča iz Skoplja: Okolo Vranje je zbranih do 75.000 srbskih vojakov, ki se počasi pomikajo proti meji. Danes pričakujejo odločilnega prodiranja. Od srbske strani delajo poskuse, da bi pobunili domače prebivalstvo. Kmečko prebivalstvo je oboroženo in se je pridružilo turškim četam.

ODGOVOR PORTE NA POSREDOVANJE VELEVLASTI.

Odklonjena nota vevlasti.

Berlin, 15. oktobra. Turški ministrski svet se je 36 ur posvetoval o noti vevlasti in jo z obžalovanjem zavrnil, češ da Turčija kot suverena država sploh razpravljati ne more o zahtevanih garancijah.

ODGOVOR BALKANSKIH DRŽAV NA AVSTRIJSKO IN RUSKO POSREDOVANJE.

Bolgarski odgovor.

Sofija, 15. oktobra. Bolgarija je odgovorila v nedeljo zvečer na posredovanje Avstro-Ogrske in Rusije. Odgovor uradno razglašen še danes.

Srbski odgovor.

Beograd, 14. oktobra. Srbska vlada je izročila v nedeljo zvečer avstro-ogrskemu poslaniku Ugronu odgovor na avstro-ogrsko in rusko demaršo ter prepis note, v kateri je izražala Srbija svoje želje porti. Te želje niso izražene v obliki ultimata.

NOTE BALKANSKIH DRŽAV.

Konflikt v Atenah.

Atene, 15. oktobra. Kabinetni šef grškega vnajega ministra je šel v turško poslanništvo in izročil poslaniku grško noto. Poslanik je noto sprejel, izprosil pa si je tudi telegrafično prioriteto za brzojavno zvezo s Carigradom. Čez tri ure je turški poslanik noto vrnil. Vnaji minister je odvrnil, da ne more privoliti v vračanje že izročene note, ampak jo smatra za vročeno. Nato so še enkrat poslali turškemu poslaniku noto. Turški poslanik je vrnil noto z utemeljevanjem, da ne more sporočiti take vsebine svoji vladi. Vsled konflikta smatrajo da se turški poslanik odpokliče vsak čas.

Srbska in bolgarska nota.

Beograd, 15. oktobra. V Beogradu so izročili noto ob 4. popoldne, v Sofiji ob 8. zvečer.

Vojne priprave pri kraju.

London, 15. oktobra. Istočasna izročitev note na vevlasti in note na Turčijo v Sofiji, Beogradu in Atenah napravila vtisk, da so vojne priprave balkanskih držav pri kraju in da se vsak izvrši napoved vojne.

BOLGARIJA IŠČE POSOJLO.

Dunaj, 15. oktobra. »Wr. Allg. Ztg.« poroča iz Pariza, da si je skušala bolgarska vlada izposoditi pri »Banque de Paris et Pays-Bas« 200 milijonov frankov. Pogajanja so dospela že do zaključka, treba bi bilo le še podpisati. Banka pa je stavila za zadnji pogoj demobiliziranje bolgarske armade in zagotovitev Bolgarske, da ne bo kalila miru. Vsled tega so se pogajanja izjalovila. Bolgarska vlada je nato zahtevala od banke 25 milijonov predujemov, pa tudi ta poskus se je razbil ob istih pogojih. Slednjič bi bila rada dobila pet milijonov, pa tudi teh jih ni dala banka.

PROSTOVOLJCI ZA TURŠKO ARMADO.

Sarajevo, 15. oktobra. Mnogo tukajšnjih mladih Turkov je prišlo h turškemu generalnemu konzulu in se prijavilo za vstop v turško armado. Konzul jim je naročil, naj si prej preskrbe dovolitev bosanske vlade. (Dovoljenja seveda ne bodo dobili.)

SOCIALNI DEMOKATJE PROTI NOVIM VOJAŠKIM ZAHTEVAM.

Dunaj, 15. oktobra. (Plenarna seja avstrijske delegacije.) Včerajšnja seja se je otvorila ob pol enajstih.

Za poročevalcem Kozlovskim, ki je priporočal sprejem poročila vojnega odseka o vojnem ordinariju, je delegat Schuhmeier (soc. dem.) ostro kritiziral nova ogromna vojaška bremena. Izvajal je: Čeprav smo revna dežela in čeprav so davčne sile državljanov, že davno iz-

črpane, naraščajo vojaška bremena od leta do leta. Istočasno rastejo tudi dolgovi. Vojaška bremena so v zadnjih desetih letih neznansko narastla. Obsojal je politiko vlad, ki je v najostrejšem nasprotju z ljudskimi interesi. V polemiki proti vojnemu ministru izjavlja govornik, da je zbudilo v njem največje začudenje, ko nam je stajal minister požrtvovalnost balkanskih držav nekako v zgled. Stališče socialnih demokratov do balkanskih zmed je: Nič vmešavanja v balkansko zvezo, Balkan balkanskim narodom in ohranitev miru. Sedanji oboroževalni krediti pa pomenjajo ogroženje miru. Ne damo se uplašiti od »preteče nevarnosti«. Zadrževamo od vlade, da ne prenehoma dela za mir. Da ne povišamo vojne nevarnosti kakor tudi z načelnega stališča ne bomo dovolili vojni upravi ne vinarja.

Krščanski socialni delegat Bauchinger spusti velpatriotično govoranco in se povzpne do trditve, da že izda domovino, kdor ne glasuje za oboroževalne kredite.

Delegat Nemec (soc. demokrat.) izjavlja: V času naraščajoče bede in draginje, v času ko divja po Balkanu vojna furija, se stavijo nove vojne zahteve, ki pobijajo vsa mirovna zagotavljanja. Oboroževalni krediti utegnejo užgati na Balkanu svetovni požar. V imenu češkega delavstva, uravnosti in kulture protestira govornik proti slehnal vojni in proti slehnemu vojnemu vmešavanju. Le ljudstvo ima pravico, da odloča o vojni in miru, ker mora žrtvovati svojo kri in svoje premoženje.

Nemško nacionalni delegat Sommer govori na vojno hujskajoč govor.

Delegat grof Clam-Martinitz se obrača v vprašanju na predsednika proti delegatu Schuhmeierju, ki ga je sumnil, ker je bil kot član uprave praške družbe za železno industrijo poročevalec o ekstraordinariju. Gospodu grofu je zadeva očividno neprijetna in pravi, da odločno in ogorčeno zavrača sumničenje, kakor da bi hotel v tej resni uri izkoristiti domovino (!).

Delegat dr. Ellenbogen izjavlja, da je hotel opozarjati delegat Schuhmeier le na neprimerenost Clam-Martinitzovega poročevanja. Govornik vpraša predsednika, ali ne smatra za neprimerno, da se udeležuje take razprave član delegacije, ki je sam udeležen pri industrijskem podjetju, katero pride pri dobavi v poštev.

Predsednik Dobernig izjavi, da ni v položaju in da tudi ne namerava v zmislu dr. Ellenbogenovih izjavaj vplivati na kateregakoli člana delegacije.

Seja se zaključuje, prihodnja seja danes.

OGRSKE DELEGACIJE.

Dunaj, 15. oktobra. Vojni in mornarični odsek je včeraj sprejel izredne kredite v splošnem in v detaljih ter se obravnavajo na današnji plenarni seji.

MIROVNAI POGAJANJA.

Rim, 14. oktobra. »Tribuna« piše: V soboto je izročila italijanska vlada v Ouchju turškim odposlancem svoje zadnje pogoje. Ako jih turška vlada ne sprejme, tedaj bodo govorili kanoni.

Milan, 15. oktobra. Italijanska vlada bo izročila vevlastim noto, v koji dokaže, da je turška vlada postopala nepravilno pri mirovnihi pogajanjih in da jih je morala Italija zato prekiniti. Zato ima Italija tudi pravico za nadaljevanje vojne. Italija bo vedno upoštevala status quo na Balkanu.

Carigrad, 14. oktobra. Herant Abro, ki ima zadnje instrukcije turške vlade, je došel v Ouchju.

Goriško.

— **Regulacija Soče in njenih pritokov.** V Trstu se je ustanovila stalna komisija za regulacijo Soče in njenih pritokov. Komisiji predseduje namestnik princ Hohenlohe. Prve seje so se udeležili zastopniki poljedelskega ministrstva, ministrstva za javna dela, trgovskega ministrstva in goriškega deželnega zbora ter več poslancev. Komisija je odšla na lice mesta, kjer se bodo pričela prva dela. Regulacijski stroški so proračunjeni na 15 milijonov kron, ki so razdeljeni na 15 let. Za prvo gradbeno perijodo je določeno približno 400.000 kron.

— **Orožniška postaja** je prestavljena iz Dornberga v Prvačino.

— **Usoda proletarskega otroka.** V St. Andrežu se je 4letna Josipina Nemceva približala ognju, kjer je bila vrela voda. Voda se je zvrnila na deklico, ki se je tako opekla, da je umrla na opeklinah. Deklica je hči delavske družine. Mož in žena gresta na delo ali po opravkih od doma in tačas sez godi nesreča, tudi če se priporoči sosedji, naj varuje otroke.

— **Isak Rosenfeld.** Pred par dnevi so aretirali v Trzinu nekega Izaka Rosenfelda in njegovo zaročenko ter ju pripeljali v goriške zapore. Mislili so namreč, da so ujeli tistega Izaka Rosenfelda iz Kaire, ki je prodajal v Gorici nekaj časa svoje blago, potem pa izvršil več go-lufij in pobegnil. Ali v Gorici na sodnji so se kmalu prepričali, da slepar Rosenfeld ni tako nesposoben, da bi se vrnil v Gorico v past, ter so izpustili ujetega Izaka in njegovo Olgo.

— **Viet dezertier.** Vojaška služba ne diši Ivanu Zevniku s Krškega na Kranjskem. Prišel je srečno do Krmina, ali tam so ga aretirali ravno, ko je mislil, da je že na varnem in da ubeži v Italijo.

— **Tatovi v Branici.** Tisti tatovi, ki so okradli branjske cerkev, so ponoči na sredo ulomili pri Kobolih v hišo Jerneja Ukmarja. Odprli so škrinjico, v kateri je bilo 1800 K in nekaj sanine in gnjati, ter vse to odnesli. Poleg tega so se v hramu napihi ter pustili listek z besedami: Lepa hvala, Jernej!

— **Dezertjer.** Finančni straži v Podvrčju v Italiji se je predstavil vojak tukajšnjega 47. pešpolka Fran Zunka, ki je povedal, da je dezertiral, ker je disciplina pri regimentu prehudu.

— **Tatovi na delu.** Pretekli četrtek so se v Knežaku oglašali tatovi, in sicer kar na dveh krajih. Pri Cucku so spustili vino, ki je bilo čez noč »na varnem«, na dvorišču, pri županu Urbančiču pa so vlomili v hišo, odnesli 150 kilolane in 44 parov klobas. Gotovo so si tudi z vinom potregli. O tatovih ni sledu.

— **Tatvin osunjen.** Fran Črnologar iz Gor. Kanomlje. Aretirali so ga in pripeljali v goriške zapore.

Novice.

* **Blagoslov vojne.** Iz obmejnih krajev Turčije in Bolgarije poročajo: V sled mobilizacije proti izbruhni lakoti. Po skladiščih so zaplenili vsa živila, obleke, orožje, zdravila proti kaznicam, ki jih bo mogoče rešiti šele čez mesec. Vsi peki pečejo neprestano noč in dan kruh, izključno le za vojaštvo. Po mlinih so pobrali vso zalogo moke in žita tudi le za vojaštvo. Prebivalstvo ne more kupovati kruha, ker se je podražil za 100 procentov. Ako bodo te razmere trajale le še nekaj časa, tedaj bo izbruhnila lakota. Draginja in pomanjkanje živil bo tudi trajalo delj časa, ker vsa prometna sredstva rabi izključno le vojaštvo. Kmetiško prebivalstvo je moralo opustiti vse delo na polju, tako da bodo vsi pridelki uničeni.

* **Obsodba slaboumnega atentatorja.** Kakor smo že poročali, se je pričela 8. t. m. obravnava proti atentatorju na italijanskega kralja, anarhistu Dalbi. Atentator je brezdušno duševno manj vreden človek. Bil je že kaznovan zaradi tatvine in zaradi tega, ker je pretepal svojo mater. Po prečitani obtožnici se je Dalba ponašal s tem, da je anarhist in da je na vsak način hotel izvršiti atentat. Porotniki so ga obsodili na 30letno klet. Smrtne obsodbe niso mogli izreči, ker je Dalba še premlad.

* **Največja knjižnica.** Knjižnica britskega muzeja, ki obsega 3 in pol do 4 milijonov knjig, je največja na vsem svetu. Drugo mesto zavzema »Bibliothèque nationale« v Parizu, ki šteje 3 in pol milijonov knjig, potem sledi carska knjižnica v Peterburgu z 1.881.632 knjigami, dalje kraljeva knjižnica v Berlinu z 1.400.000 knjigami, kraljeva knjižnica v Monakovem s 1.110.000 in cesarska knjižnica na Dunaju s približno milijon knjigami. Knjižnici britskega muzeja priraste vsakih dvajset let 1 milijon knjig, vsako leto dobi 100.000 do 200.000 novih izdanih knjig. Ako bi položili vse police za knjige britskega muzeja drugo poleg druge, tedaj bi znašala dolžina polic 75 kilometrov. Povprečno je prišlo lansko leto na dan 744 bralcev v knjižnico.

* **Pušava na pohodu...** Ruski general Mičenko, ki je nadpoveljnik kazahskih polkov v Novočeru-Kasku ob Donu, poroča o veliki nevarnosti, ki preti tem pokrajinam vsled prihoda velikih peščenih mas. Mesta in vasi dongskega ozemlja so porabila že na milijone, da so rešila okoli 600.000 kvadratnih kilometrov zemlje pred peskom. Še leta 1892 je ruski učenjak Vladimir Solovjev preročeval: »Velik sovražnik prihaja od Vzhoda. Huji je za nas kakor mongolske čete, ta sovražnik je azijska puščava, ki jo veter pregiblje in ki izteza svoje peščene jezike vedno dalje. In tam, kjer je nasledla puščava, tam ne ozeleni nobena rastlina več. Na pohodu je proti nam, njen smrtonosni pesek je že pred vratmi Kijeva.« V pokrajini ob Donu živi plemo, ki se je v zadnjih 50 letih že štirikrat preselilo zaradi napredovanja puščave. Najhujše je za one pokrajine, v katerih so gozdovi iztrebljeni, ker gozdovi so bili naraven jez prodirajočemu pesku. Izračunali so, da vsako leto izgine pod peščenimi valovi 1500 kvadratnih kilometrov plodne zemlje v donski guberniji in 4000 kvadratnih kilometrov v astrahanski guberniji. Samo pogozdovanje lahko reši te pokrajine, da ne bodo v doglednem času popolne puščave.

* **Umetno mleko iz rastlinskih snovi.** Iz Kološa na Ogrskem poročajo: Tukajšnjemu vseučiliškemu prof. dr. Gustavu Riglerju se je posrečilo iznajdba, ki gotovo povzroči preobrat na polju prehrane. Profesor Rigler je pripravil iz različnih rastlin tekočino, ki ne izgleda samo tako kakor kravje mleko, ampak ima tudi popolnoma tak okus in še prekaša v higijeničnem oziru kravje mleko. Otroci in bolniki, ki so že več tednov zavživali umetno mleko, so se počutili pri tem izbornu. Umetno mleko je lažje prebavljivo in po njegovem življenju niso čutili otroci in bolniki nobenih slabih posledic. Profesor Rigler sam pa pravi o svoji iznajdbi: »Upam, da so se moji poizkusi vsestransko posrečili. Umetno mleko so na tukajšnji kliniki preiskali in preskušili. Doselej sem slišal le ugodne sodbje o novem živilu. Vendar bom še nadaljeval s poizkusi in šele čez mesec dni bom poročal obširneje javnosti. Moja iznajdba bo predvsem dobrodošla širokim ljudskim plastem, ker bo umetno mleko, ki je brez vseh bakterij in je zelo okusno in redilno, zelo poceni in bo za aprovizacijo velikih mest največjega pomena. Preden bodo novo iznajdbo izkoristili v velikem obsegu, bom počakal na mnenje inozemskih strokovnjakov.«

* **Zmrzlo meso in jetika.** Profesor Bordoni iz Milana je raziskaval nevarnost razširjave jetike po zmrzlem mesu, ker se tudi italijanske oblasti branijo uvoza zmrzlega argentinskega mesa. Italijanski agrarji so razširjali

vest, da je devet desetih vse argentinske goveje živine jetične. Profesor Bordoni je pa konstatiral, da argentinska goveja živina prav malo boleha za jetiko mnogo manj kakor pa italijanska. Dalje je Bordoni dognal, da so bacili, ki povzročajo jetiko malokdaj v mišičevju živine, in če so, tedaj ona žival itak ni primerna za mesarja. Bacili pri kuhi poginejo. Odrasli ljudje redko dobe jetiko vsled živil. Iz vsega tega sklepa profesor Bordoni, da oblasti prav z mirno vestjo lahko dovolijo uvoz zmrzlega argentinskega mesa.

* **Jubilej hišnih števil.** Štiristo let je od tega, ko so prvič zaznamovali hiše s številkami. L. 1512. je nek arhitekt v Parizu prvi označil 70 stavb, zemljišč s številkami. Dolgo časa je ostal njegov zgled brez posnemalcev; šele v letih 1725 do 1765 so pariške oblasti ponovno odredile, da morajo imeti vse nove stavbe številke. Ko pa so 1789. prišli republikanci na krmilo, je bilo uvedeno splošno označevanje hiš s številkami in sicer zaradi preglednejše razdelitve davkov, ne iz oziroma na promet. Kmalu nato so napravili na Dunaju prve poizkuse in leta 1798 so tudi v Berlinu dobile hiše številke.

* **Ameriške volitve.** Ameriški milijonarji izdajajo za volitve tako ogromne svote, da bi z njimi lahko olajšali budo tisočim delavskim družinam. Denar, za katerega se niso prav nič trudili, razsipavajo ob času volitev z obema rokama. Senatski odbor v Washingtonu preiskuje sedaj, koliko da so izdali milijonarji na izvolitev svojih kandidatov. Morgan je izpovedal pred odborom, da je leta 1904 dal 150 tisoč dolarjev republikanskemu volilnemu fondu in štiri leta pozneje pa 30 tisoč. Može, ki stoje na oddolčnih javnih mestih, so dobili po 5000 do 25 tisoč dolarjev. Čemu, pač ni težko uganiti. Mac Kinley je izpovedal, da je porabil za kandidaturu Tafta 250 tisoč dolarjev. K tej svoti sta prispevala Taftova brata 150 tisoč dolarjev. Glavni propagator za Rooseveltovo kandidaturu je pvedal, da je izdal v južnih državah 30 tisoč dolarjev ob priliki volitev.

Skadrsko jezero.

Biser Črnogore je Skadrsko jezero. Meri 262 kvadratnih kilometrov. Dolgo je nad 40 kilometrov, široko nad 14 km, globoko pa povprečno 10 m. Izredno veliko ima Skadrsko jezero otokov, namreč 35. Ker meji jezero turško-črnogorska meja v sredini, pripada nekaj otokov tudi Turški, a največji in najlepši Črnigori. Jezero je zelo bogato na ribah ter so n. pr. leta 1906 izvozili 117 tisoč kilogramov rib v vrednosti 50 tisoč kron. Največ rib iz Skadrskega jezera se odpošlje v Srbijo, Italijo in Avstro-Ogrsko. Ribji eksport v Turčijo je zelo minimalen. Samoobsebi umevno je, da so vsi črnogorski ribiči tudi lovci ter imajo v čolnu navdno poleg ribiškij priprav tudi puško, da ob ugodni priliki na obrežju ali v zraku ustrelje kako divjačino. Da je bilo Skadrsko jezero za časa Rimljanov mnogo večje kot je sedaj, je dokazano. Takrat se je raztezalo skoro do sedanjega Podgorice, po drugih verzijah celo do Spuza, vendar se pa ogromna apnenčeva stena, ki je obdajala jezero od vseh strani, ni mogla trajno ustavljati neprestanemu izpodjedanju ter je počila na dveh krajih, vsled česar ste nastali reki Bojana in Kiri. Ti dve reki odvajati toliko vode, da se je površina jezera znatno znižala in so se skrčili bregovi. Na osušenem ozemlju so nastala najrodovitnejša polja, ki seveda spomladi ali ob daljšem deževju še vedno mnogo trpe vsled povodnj. Ob takih slučajih naraste jezero do dvojne svoje velikosti, namreč do 500 kvadratnih kilometrov površine. Bazar v Skadru je ob takih časih tri metre pod vodo. Izmed obeh odtokov Skadrskega jezera, Bojana in Kiri, spada prva deloma k Črnigori, deloma k Turčiji ter tvori južnovzhodno mejo med Črnogoro in turško državo.

Delavsko gibanje.

— **Stavkokaški junak z revolverjem.** V Inomostu stavkajo mizarji že več kakor štirinajst tednov. Noben mizar ni izdajalec, vsi vztrajajo pogumno v boju. Te je brezmejno povečalo sovraštvo podjetnikov do delavcev; iz dolgotrajnega boja se niso nič več naučili, kakor da rabijo zaveznikov in tega so našli v inomosti policiji, ki je takorekč obsedeno stanje razglasila nad glavnim mestom pobožne tirolske dežele. Dočim je skrbno ščitila stavkokaško svojat, hruli ne le mizarje, ampak tudi vsakega nič hudega slutečega človeka, ki pride v bližino mizarske delavnice, ter ga aretira brez poviada. Namen policijskih brutalnosti je, da bi zbudile v mizarjih razburjenost, ki bi jih zavedla do nepremišljenih korakov. Policija pa bi potem z velikanskim veseljem izgnala tiste stavkajoče mizarje, ki niso pristojni v Inomost. Stavkokazi seveda znajo počenjati, kar se jim poljubi: z revolverji tekaajo okrog in pretre stavkajočim, ne da bi policija le ganila proti njim. Kaj vse si smejo dovoliti stavkokazi, kaže naslednji slučaj. Stavkajoči mizar, ki je stal na straži, pristopi k stavkokazu in ga nagovori: »Oprostite...« Dalje ni prišel, zakaj stavkokaški junak je potegnil v tistem trenutku z vsako roko revolver iz žepa, pomeril na stavkajočega in dejal hladnokrvno: »Če rečete še eno besedo, Vas ustrelim!« Nevarni stavkokaz je odšel, ne da bi mu bila policija skrivila las. In popoldne so prišli stavkajočega mizarja, češ, da je nadlegoval stavkokaza! Revolverskega junaka, ki je pretli z umorom na javni

cesti, seveda niso poklicali na odgovornost. Mizarске stavke v Inomostu in njene posledice vnovič kažejo, kako izgleda v Avstriji »enaka pravica za vse!«

Odgovorni urednik Fran Bártl.

Izdaja in zalaga založba »Zarje«.

Tiska »Ljubljana« v Ljubljani.

Celo noč odprto
Kavarna Leon
Start vs. št. 30.
Celo noč odprto

Kavarna
Unione v Trstu
ulica Caserma in Torre Blanca
Velika zbirka političnih in leposlovnih revij in časnikov v vseh jezikih.
Biljardi
Shajališče tržaških in vnanjih sodrugov.
Postrežba točna. — Napitnina je odpravljen.

Konzumno društvo za Ljubljano in okolico

vpisana zadruga z omejeno zavezo

ima doslej deset prodajalen in sicer:

Ljubljana: Sodna ulica 4;
" Krakovski nasip 10;
" Vodmat, Bohoričeva ulica;
Šiška: Kolodvorska cesta (v lastni hiši)
Celovška cesta 1;
Tržič: „Pot na Bistrico“.

Vič-Glince: Tržaška cesta;
Jesenice: „pri Ferjanu“;
Jesenice-Fužine: na Savi, „pri Mencingerju“;
Koroška Bela: „pri Pristavcu“;

Lastna pekarna je v Šiški, Celovška cesta 1. — Osrednja pisarna: v Šiški, Kolodvorska cesta 56 (v lastni hiši), kjer je tudi glavno skladišče.

V Ljubljani je za pisma: poštni predal 13 (na glavni pošti) ter nabiralnik v prodajalni, Sodna ulica 4. — Cekovni in klerinski račun za denarni promet: št. 75.383 c. kr. poštne hranilnice.

Član društva lahko postane vsakdo, ki je svojepraven. Za pristop se je oglasiti bodisi v kaki prodajalni bodisi v pisarni. Pristopnina znaša 1 K delež 30 K.

Dosedaj so člani prejeli čistega dobička:

leta 1909.	...	K 2035—	(prvo leto)
„ 1910.	...	„ 11365-25	
„ 1911.	...	„ 16610-45	
Skupaj	...	K 30010-70	

Hranilne vloge zadružnikov se obrestujejo po 5 odstotkov od dne vloge do dne dviga. — Hranilne vloge se sprejemajo v pisarni kakor tudi v prodajalnah proti potrdilu podpisanem po najmanj enem članu načelstva ter prodajalničnega poslovoje.

Nadzorstvo.

Načelstvo.

„Zarja“ se prodaja v Ljubljani po 8 vin.

v naslednjih tobakarnah:

Južni kolodvor, na peronu.
Barnat, Kolodvorska cesta.
Čupanič, Kolodvorska cesta.
Blaž, Dunajska cesta.
Berkovič, Dunajska cesta.
Buchs, Marije Terezije cesta.
Pivoli, na žel. prel. pri Nar. domu.
Šubič, Miklošičeva cesta.
Šenk, Resljeva cesta.
Kanc, Sv. Petra cesta.
Greo, „
Kušar, „
Podboj, „
Bizjak, Bahoričeva ulica.
Remžgar, Zelena jama.
Svetek, Zaloška cesta.
Sešark, Selenburgova ulica
Suhadolc Anton, Zelena jama 50.

Dolenec, Prešernova ulica
Pichler, Kongresni trg.
Ušeničnik, dovska ulica.
Wisiak, Gospodska ulica.
Kleinstejn, Jurčičev trg.
Stiene, Valvazorjev trg.
Košir, Hilšerjeva ulica.
Sušnik, Rimska cesta.
Klanšek, Tržaška cesta.
Elsner, Kopitarjeva ulica
Blaznik, Stari trg.
Kustrin, Breg.
Sever, Krakovski nasip.
Državni kolodvor.
Križaj in Kotnik, Šiška
Lakar, Glince.
Jezeršek, Zaloška cesta.

„SLAVIJA“

GENERALNI ZASTOP „SLAVIJE“ VZAJEMNO ZAVAROVALNE BANKE V LJUBLJANI.

VZAJEMNO ZAVAROVALNA BANKA V PRAGI,

pogodbe, posebno za življenje in proti požaru le pri njej. — BANKA „SLAVIJA“ ima posebno ugodne pogoje in prikladne načine za zavarovanje življenja. Njeni tarifni z izpreskrbljenosti za starost, za slučaj smrti roditeljev, za doto otrokom, so najcenejši. Ona razdeljuje ves čist dobiček svojim članom. Življenske police banke „Slavije“ so nepredpisne in nezapadljive. Gmočno podpira banka „Slavija“ narodna društva in organizacije, prispeva k narodnim dobrodelnim namenom in stremi za izboljšanjem in osamosvojitvijo narodnega gospodarstva. Ogromni rezervni fond K 64 milijonov jamčijo za popolno varnost. Čistega dobička je do sedaj izplačala svojim članom življenskega oddelka K 2.495.719. Kapitalizirani škod pa je do sedaj izplačala K 109.356.861. — Vsa pojasnila daje ter cenike in razkila razpošilja drage volje in poštne prost